

УДК 37.015.1:796.011.3

Н.І. Степанченко, м. Львів, Україна / N. Stepanchenko, Lviv, Ukraine
e-mail: chervinka79@mail.ru**ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІОНАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

Анотація. В статті подається аналіз системи професійної підготовки вчителів фізичного виховання, психолого-педагогічні підходи до якої не раз змінювалися, трансформуючи зміст професійного навчання в наступні напрями його дослідження: організаційно педагогічні аспекти; особистісно-орієнтовану підготовку; багаторівневу підготовку фахівців; розроблення окремих складових професійно-педагогічної підготовки; допрофесійну роботу; використання національних традицій у системі підготовки фахівців фізичного виховання і спорту; виховну роботу зі студентами; удосконалення методики підготовки вчителів фізичного виховання; розроблення психолого-педагогічних засад професійної освіти в галузі; оновлення змісту спортивно-педагогічної підготовки; формування професійної компетентності та професійної готовності вчителя; формування педагогічної майстерності; формування професійної культури і творчості майбутнього вчителя; впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчання; удосконалення системи самостійної роботи студентів; підготовка студентів до науково-педагогічної роботи; удосконалення системи контролю й управління освітнім процесом.

Підсумовуючи короткий аналіз провідних напрямів дослідження педагогічної системи професійної підготовки вчителів фізичного виховання, можна стверджувати, що формування у студентів у процесі навчання комплексу педагогічних компетентностей є однією з основних вимог підвищення якості професійної підготовки випускників ВНЗ галузі фізичне виховання і спорт.

Водночас, узагальнюючи результати найбільш вагомих наукових розвідок, можемо стверджувати, що формування та розвиток професійної компетентності та педагогічної майстерності студентів – майбутніх учителів фізичного виховання має відбуватися не спонтанно, а у процесі ефективного професійно спрямованого навчання психолого-педагогічних дисциплін.

Ключові слова: вчителі фізичного виховання, професійна підготовка, педагогічна система.

The main trends of research of the pedagogical system of PE teachers professional training

Annotation. In the article the professional training of PE teachers analysis is provided, the psychological-pedagogical approaches towards which has been changed a few times, transforming in its turn, the content of professional training into the following trends of its research: organizational pedagogical aspects; personality orienting training; multistage training of specialists; development of individual components of professional pedagogical training; pre professional work; usage of national traditions in the PE and sports specialists system of training; nurturing work with students; improvement of PE teachers training methods; development of psychological and pedagogical basis of professional training in the field; renewal of sports-pedagogical training contents; formation of professional competence and professional readiness of a teacher; formation of pedagogical skills; formation of professional culture and creativity of a future teacher; implementation of IT communicative technologies into training process; improvement of students' independent work; preparation of students towards scientific pedagogical work; the system of control and management of training process improvement etc.

Summarizing the short analysis of research leading trends of pedagogical system of professional PE teachers training, it is possible to state that forming of complex pedagogical competencies in students in the process of training is one of the main demands for quality of professional training improvement of high schools graduates in the field of PE and sports.

In the same time summing up the results of the most significant scientific researches we can state that students' - future PE teachers' professional competencies and pedagogical skills formation has to be performed not spontaneously but in the process of effective professional oriented training of psychological and pedagogical disciplines.

Key words: PE teachers, professional training, pedagogical system.

Постановка проблеми. Аналіз основних досліджень і публікацій. Професійна підготовка майбутнього учителя фізичної культури як суб'єкта багатоаспектної, інтегрованої навчально-виховної діяльності – складне завдання, що завжди турбувало науковців і практиків. Проте психолого-педагогічні підходи до цієї проблеми концептуально не раз змінювались, трансформуючи зміст професійного навчання педагогічних працівників цього профілю. Нині їхня підготовка переживає черговий етап модернізації.

Як відомо, початок науковому аналізу фізичного виховання наприкінці XIX с. у Російській імперії, до складу якої входила тоді Україна, поклав своєю

системою фізичної освіти П. Лесгафт. Розглядаючи її з позицій анатомії, фізіології, педагогіки і психології, вчений одним з перших у світі поставив фізичне виховання в один ряд з іншими предметами, що вивчаються в школі. В основі теоретичних поглядів П. Лесгафта лежав антропологічний підхід, який передбачає ставлення педагога до особистості дитини як найбільшої цінності. Головний принцип освітньої теорії П. Лесгафта – єдність фізичного та розумового розвитку особистості. Учений розглядав фізичні вправи як засіб не лише фізичного, а й інтелектуального, морального, естетичного розвитку людини. Найбільша заслуга вченого полягає в тому, що він науково обґрунтував нерозривний, органічний зв'язок

фізичного виховання з розумовим, моральним і естетичним, розкрив їх взаємозумовленість. П. Лесгафт також науково обґрунтував необхідність використання методів слова і демонстрації. Ураховуючи рівень викладання гімнастики в школах того часу, він не заперечував демонстрацією, але вважав, що метод цей треба використовувати тоді, коли рухова дія вже усвідомлена учнем. Це можливо при чіткому та короткому поясненні вправи.

Хоч педагогічним ідеям П. Лесгафта притаманний формально-теоретичний характер, вони містили чимало помилок і в подальші роки суттєво уточнювалися, багато їх положень до нині не втратили свого значення. Однак, вони не стали основою для становлення системи фізичного виховання, оскільки не забезпечувались ні матеріально-технічною базою, ні, головне, кваліфікованими педагогами.

Як свідчать наукові дослідження, навчання фахівців фізичного виховання і спорту на початку ХХ ст. зосереджувалося, переважно, на вивченні медико-біологічних дисциплін. Ця тенденція почала змінюватися лише у 20-30 рр. ХХ ст., коли П. Блонський, С. Шацький та ін. розробили основи нової системи педагогічної освіти, що поєднує теоретичну та практичну підготовку студентів. Важливими для навчання вчителів фізичного виховання є також праці В. Сухомлинського, в яких акцентується увага на єдності професійних, моральних і фізичних якостей педагога.

У 40-50 рр. минулого століття розвиток педагогічної науки був спрямований на визначення змісту педагогічної творчості, пошук кращого педагогічного досвіду. Основний зміст тогочасних педагогічних досліджень полягає в тому, що мотиви, здібності та якості вчителя формуються і виявляються під час освітньої практики. Активні дослідження педагогічної діяльності вчителя фізичного виховання розпочалися на початку 60-х рр. ХХ ст. У виконаних емпіричних і діагностичних розробках зосереджувалася увага на аналізі суспільних і дидактичних явищ. Окрім того, науковці та практики того часу розробляли вимоги до фахівця фізичного виховання. Однак дослідження були, переважно, описового характеру.

Загалом, у вищій фізкультурно-педагогічній освіті радянського періоду послідовно реалізовувалися, змінюючи одна одну, різні тенденції. Якщо до середини 60-х рр. ХХ ст. у професійній підготовці переважали медико-біологічні науки, то згодом на перший план вийшли теорія фізичного виховання і психологія спорту. У 80-ті рр., які характеризувалися інтенсивним розвитком науково-педагогічних шкіл, зокрема створенням різноманітних методик, виникла нова навчальна дисципліна – «Педагогіка спорту», покликана розширити підготовку фахівців галузі за вузькі межі теорії фізичного виховання. Аналогічні зміни відбувались і в інших країнах, але й зарубіжні фахівці з фізичної культури і

спорту (Г. Айхлер, Е. Бекерс, К. Дім, Е. Майнберг та ін.) дотримувались подібних підходів.

З початку 90-х рр. ХХ ст. все більша увага дослідників концентрувалася на вивченні потенційних можливостей фізичної культури щодо гармонійного розвитку духовних і фізичних сил людини. У тогочасних дослідженнях, присвячених проблемам вищої освіти галузі фізичної культури і спорту (ФКіС), підкреслюється її гуманітарний характер, відзначається універсальна здатність засобів фізичної культури і спорту вирішувати проблеми підвищення рівня здоров'я населення та утвердження належного морально-психологічного клімату в суспільстві. З огляду на це, важлива роль у навчально-виховному процесі середньої школи відводиться діяльності вчителя фізичного виховання, який має на високому рівні виявляти та вирішувати суперечності фізичного розвитку учнів.

Стійка тенденція підвищення соціальної ролі фізичного виховання і спорту спостерігається й на початку ХХІ ст. Згідно з нею питання розвитку фізичної культури та спорту є важливим напрямом соціальної політики. У нормативних документах (Закон України «Про фізичну культуру і спорт»; Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту; Указ Президента України «Про державну підтримку розвитку фізичної культури і спорту в Україні» та «Про додаткові заходи щодо державної підтримки розвитку фізичної культури і спорту в Україні») наголошується, що підвищення фізичної підготовленості учнів, формування й активізація інтересу до здорового способу життя є гострою та першочерговою проблемою. Головне завдання щодо її вирішення полягає в удосконаленні підготовки педагогів. На державному рівні з метою підвищення ефективності системи підготовки кадрів у галузі фізичної культури і спорту необхідні оптимальні організація й управління навчанням учителів. Це передбачає, серед низки завдань, апробацію та впровадження нових освітніх програм, педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій, розроблення нових науково-дослідних напрямів у цій галузі тощо.

Результати наукових досліджень О. Ажиппо, О. Вацеби, О. Войтовської, М. Данилка, Л. Демінської, Ю. Драгнева, О. Ємця, П. Єфіменка, Є. Захаріної, Н. Зубанової, Л. Зубченко, В. Іщук, Р. Карпюка, М. Карченкової, Т. Матвійчук, Г. Михайлишин, В. Наумчука, О. Омельчук, О. Печка, А. Цюся, А. Чепелюк, Ю. Петришина, Є. Приступи, О. Тимошенка, Б. Шияна, В. Яловики та аналіз практики фізичного виховання у ЗНЗ свідчать, що значна частина фахівців галузі ФКіС в Україні недостатньо підготовлена до реалізації педагогічних функцій, не володіє належним рівнем професійно-педагогічної компетентності.

Зважаючи на це, видається закономірним, що серед пріоритетних напрямів розвитку галузі фізичної культури і спорту провідне місце займають теоретичні

та методичні засади розвитку й удосконалення системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у ВНЗ, а також підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних кадрів. Питанням розвитку фахівця цієї галузі присвячені дослідження Є. Ільїна, Р. Клопова, В. Костюченка, Б. Курдюкова, Б. Лосіна, Л. Лубишевої, В. Магіна, Л. Матвєєва, Ю. Ніколаєва, М. Прохорової, Л. Суценко, О. Утішевої, С. Хазової, Ж. Холодова, В. Чичикіна, Г. Шашкіна та ін., які торкаються різних аспектів підготовки студентів.

Удосконаленню професійної підготовки вчителів фізичного виховання присвячено дослідження О. Ажиппо, Я. Бельського, М. Віленського, Є. Захаріної, Г. Ковальчук, О. Петунина, Ф. Собяніна, А. Тер-Ованєсяна, О. Тимошенка, О. Шабаліної та ін. Зазначимо, що аналіз цих досліджень вказує на те, що підвищення якості підготовки вчителів фізичного виховання потребує особливої уваги до психолого-педагогічної підготовки у ВНЗ, процесів становлення особистості вчителя та вивчення структури професійно-педагогічної компетентності вчителя фізичного виховання.

Проблеми змісту освіти галузі ФКіС досліджені у працях А. Барабанова, М. Віленського, Є. Каргаполова, В. Маслова, Ж. Холодова та ін. Удосконалення організаційних форм і методів навчання у вищій освіті галузі ФКіС вивчали Ю. Гагін, С. Зайцева, А. Кузьмін, Б. Курдюков, Л. Лубишева, В. Лях, Н. Назаркіна, Н. Пфейфер, В. Чичикін та ін. У цих працях наголошується, що ВНЗ галузі ФКіС мають розвиватися на принципах динамізму, варіативності, різноманітності організаційних форм, гнучкого реагування на потреби суспільства й особистості. Оптимізація навчально-виховного процесу потребує переходу від пасивних форм навчання до активних та інтерактивних. Оскільки підготовка вчителів у ВНЗ відбувається шляхом засвоєння багатьох видів діяльності (навчальної, наукової, методичної, виховної тощо), необхідно, щоб вона була орієнтована на реалізацію потенційних можливостей особистості, її творчих задатків, необхідних для ефективної педагогічної роботи.

Вагомими є роботи М. Прохорової та С. Неверковича, що порушують проблеми професійно-педагогічної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту. Питання формування педагогічних здібностей у галузі ФКіС вивчали А. Деркач, Н. Латишева, Н. Луткова, А. Міхєєв та ін., відображаючи у своїх працях науково обґрунтовані засоби і методи підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту, а також окремі складові педагогічного потенціалу та майстерності.

Теоретичні та практичні розробки кінця ХХ ст. спонукали до створення моделей фахівців різних педагогічних спеціальностей галузі фізична культура і спорт. Ці дослідження мали на меті не лише опис професії, а й вимоги, які свисуються до студентів, що

обрали професію вчителя, принципи відбору абітурієнтів і можливості розвитку особистості у професійній діяльності.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. інтерес вітчизняних науковців до проблем підготовки вчителів фізичного виховання значно підвищився. До найбільш важливих напрямів наукових досліджень у галузі фізкультурно-педагогічної освіти в Україні належать: організаційно-педагогічні аспекти системи підготовки фахівців; багаторівнева підготовка фахівців у галузі ФКіС; особистісно орієнтована підготовка майбутніх фахівців; розроблення окремих складових професійно-педагогічної підготовки вчителя фізичного виховання; допрофесійна робота підготовки майбутніх учителів фізичного виховання; використання національних традицій у системі підготовки фахівців фізичного виховання і спорту; виховна робота зі студентами галузі ФКіС; удосконалення методики підготовки вчителів фізичного виховання; розроблення психолого-педагогічних засад професійної освіти в галузі; оновлення змісту спортивно-педагогічної підготовки; формування професійної компетентності та професійної готовності вчителя; формування педагогічної майстерності; формування професійної культури і творчості майбутнього вчителя; впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчання; удосконалення системи самостійної роботи студентів; підготовка студентів до науково-педагогічної роботи; удосконалення системи контролю й управління освітнім процесом тощо.

Зростаюча роль фізичного виховання і спорту, конкретизація завдань, що стоять перед фізкультурним рухом, наполегливо вимагає вдосконалення організаційної структури управління розвитком фізичного виховання і спорту на основі наукового підходу та цілеспрямованого використання законів соціального й економічного розвитку суспільства, специфічних закономірностей фізичної культури, а також закономірностей і принципів навчання та виховання. Б. Курдюков та інші науковці наголошують, що оволодіння основами методик викладання є провідним компонентом підготовки студентів ВНЗ галузі фізичне виховання і спорт зі спортивно-педагогічних дисциплін [11].

Проте, цілісної, досконалої концепції соціального та професійного становлення творчої особистості педагога в галузі фізичне виховання і спорт (ФКіС) до теперішнього часу не існує. Тому, за результатами досліджень Е. Вільчковського [4] та інших науковців, значна частина вчителів фізичного виховання не володіє сучасною методикою вдосконалення рухових здібностей учнів і не пов'язує їхній фізичний розвиток із засвоєнням техніки виконання вправ. Викликає занепокоєння обмежений арсенал форм і методів фізичної підготовки, невміння та небажання вчителів використовувати новітні технології фізичного виховання та розвитку учнів.

Щоб домогтися розвитку галузі ФКіС, необхідно не лише усвідомлювати, яких кінцевих результатів ми хочемо досягти, а й всебічно передбачити конкретні кількісні та якісні ресурси цього процесу, соціально-педагогічні та організаційно-методичні умови його успішного перебігу в певний період з урахуванням соціальних та економічних змін. У зв'язку з цим, виключно актуального значення набуває процес удосконалення підготовки фахівців (передусім – вчителів і викладачів фізичного виховання), які спроможні вирішувати ці завдання, володіють високим рівнем особистісних якостей і професійних здібностей, професійно-значущими вміннями та навичками, мають глибокі знання з фаху. Отже, цілеспрямоване оздоровлення нації, підготовка сучасних, висококваліфікованих і витривалих, конкурентоспроможних фахівців вимагає посиленої уваги до особистості майбутнього вчителя фізичного виховання, максимального розкриття його завдатків, обдарованості, прагнень.

Мета статті полягає в здійсненні аналізу основних напрямів дослідження педагогічної системи професійної підготовки вчителів фізичного виховання.

Виклад основного матеріалу. У наукових дослідженнях у галузі ФКіС (М. Віленський, В. Столяров, Л. Сущенко, Г. Хозяїнов, Н. Кузьміна, Л. Варфоломеєва, Б. Шиян та ін.) ретельно проаналізована проблема вищої фізкультурно-педагогічної освіти та виявлено такі її недоліки: 1. Фізичне виховання спрямовується переважно на розвиток рухових функцій і практично відсутня орієнтація на розвиток особистості учнів; 2. Побудова навчальних занять розроблена за аналогією з тренувальними заняттями зі спортивної практики; 3. Відсутні цільові установки на формування в особистості здібностей і прагнення до самовдосконалення, саморозвитку, самоосвіти; 4. Теорія фізичного виховання обмежено розглядає педагогічні компетенції виключно як сферу практичної діяльності, не розуміючи педагогіку як теорію, що систематизує практику.

Тобто, до недавнього часу основною метою роботи вчителя фізичного виховання вважалися завдання всебічного фізичного вдосконалення учнів, тому в системі підготовки майбутніх вчителів панував утилітарний, технократичний підхід. Головним вважалася підготовка вчителя до виконання його професійних обов'язків, тобто роботи з реалізації завдань фізичного вдосконалення школярів. Відповідним чином будувалася підготовка вчителів фізичного виховання у ВНЗ, що мала на меті передусім формування професійних знань, умінь і навичок.

Перехід до гуманітарно орієнтованої концепції фізичного виховання не зводиться лише до збільшення обсягу академічних годин, а потребує якісно нових цільових установок у підготовці майбутніх вчителів фізичного виховання, нових принципів відбору та систематизації змісту їхньої професійної освіти,

заснованих на особистісно орієнтованому підході до навчання. Результативність і спрямованість процесів виховання і розвитку особистості значною мірою визначається не лише тим, що вивчається, а й тим, як вивчається.

Формування педагога – багатетапний процес. Він розпочинається ще до вступу абітурієнта у педагогічний ВНЗ і не завершується з його закінченням. Кількісні та якісні характеристики професіоналізації особистості педагога відрізняються на різних стадіях його професійного становлення: на етапі допрофесійної підготовки, на стадії професійно-педагогічного навчання і на стадії самостійної професійної діяльності. Між цими етапами реалізуються принципи безперервності та наступності, які відображають загальну динаміку і напрям розвитку особистості майбутнього вчителя фізичного виховання.

Як обґрунтовано стверджує Г. Васянович, підготовка вчителів фізичного виховання у ВНЗ потребує нових підходів і комплексної оптимізації, яка передбачає оновлення змісту, застосування нових технологій, ефективних засобів, моніторингу якості навчання тощо [2, с. 373]. Погоджуючись, вважаємо доречним зауважити, що посилення гуманітарної спрямованості сучасної фізкультурно-педагогічної освіти веде до підвищення значущості загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у ВНЗ, оскільки лише в цьому випадку забезпечується реальне реформування системи освіти у галузі ФКіС, її перехід до гуманістичної освітньої парадигми. Пошук нових шляхів організації підготовки вчителів фізичного виховання, заснованих на синергетичному, системному, особистісно орієнтованому, діяльнісному, культурологічному, аксіологічному, інтегративному, компетентнісному та інших підходах, вимагає від системи вищої фізкультурно-педагогічної освіти змін не лише в цілях, засобах, методах і формах підготовки, а й також і реформування її змісту, що необхідно для формування педагогічно компетентної особистості вчителя фізичного виховання, спрямованої на творчу освітню діяльність та досягнення вершин педагогічної майстерності. Демократизація та гуманізація освітнього процесу в сучасній школі визначає потребу, передусім, нового педагогічного мислення вчителя фізичного виховання [15, с. 12].

Водночас, переважна більшість дослідників галузі ФКіС (зокрема, В. Огульчанський, В. Папуча), навіть досліджуючи формування педагогічної майстерності, зосереджуються на вивченні дисциплін професійно-спортивної підготовки у ВНЗ. В. Папуча констатує потребу забезпечення тривалої та інтенсивної взаємодії студентів із педагогами-майстрами обраного фаху. На його погляд, розширення засобів формування педагогічної майстерності учителів фізичного виховання «має відбуватися за рахунок використання потенціалу

театральної й спортивної педагогіки через запровадження спеціальних вправ артистичної, риторичної та кінестетичної спрямованості» [15, с. 11]. Однак, на наше переконання, можливості загальнопедагогічних дисциплін у цьому аспекті є значно потужнішими. Безперечно, ці дисципліни мають значний потенціал в особистісному і професійному розвитку і їх доцільно розглядати як основний засіб уведення студентів у світ педагогічної професії та подальшої безперервної підготовки майбутнього вчителя протягом всього навчання. На цих позиціях, ґрунтуючись на всебічному аналізі методологічних і психолого-педагогічних аспектів професійної підготовки у галузі фізичної культури і спорту Т. Матвійчук ґрунтовно розкрила проблему вдосконалення професійної підготовки бакалаврів фізичного виховання і спорту, вчителів фізичного виховання шляхом формування їхньої педагогічної майстерності у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін у ВНЗ галузі ФКіС [13].

В. Савченко обґрунтувала шляхи розвитку професійної майстерності вчителів фізичної культури в початковій школі за допомогою запровадження в курсову перепідготовку інститутів післядипломної педагогічної освіти тренінгової методики [17]. Такий підхід, що співпадає з позицією провідних фахівців, доцільно використовувати і в освітньому процесі ВНЗ галузі ФКіС. У публікаціях О. Скляр зроблено наголос на творчому підході до вирішення проблемних завдань у процесі вивчення педагогічних дисциплін, враховуються чинники, що впливають на вдосконалення професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя [18]. Н. Пфейфер дослідила становлення професійно-педагогічного потенціалу фахівця в галузі фізичної культури і спорту, як сукупність його реальних і перспективних можливостей, необхідних для реалізації змісту освіти і діяльній позиції, спрямованій на творче самовираження та професійне самоствердження [16].

Розглядаючи формування в майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту професійно-педагогічної позиції, О. Конєєва розуміє її як базовий особистісний

орієнтир, що визначає успішність оволодіння методами професійно-педагогічної діяльності. Професійно-педагогічна позиція розглядається як складова готовності до педагогічної діяльності, професійної компетентності, професійної спрямованості та особистісно значущих якостей вчителя фізичного виховання [10]. Досліджуючи професійну підготовку вчителя фізичного виховання, О. Шабаліна слушно відзначає, що разом із засвоєнням загальнопедагогічних знань здійснюється формування педагогічного світогляду і методологічного мислення, педагогічної спрямованості особистості, ціннісного ставлення майбутнього вчителя до освітньої діяльності [19, с. 108].

Дослідження Н. Зубанової [7] переконливо доводять, що необхідною складовою освітнього процесу вищої педагогічної освіти, який забезпечує цілеспрямоване управління становленням особистості вчителя, детермінує інтеграцію навчальних дисциплін та оптимізацію процесу професійної підготовки є формування професійно-педагогічної спрямованості особистості майбутніх учителів фізичного виховання. Система формування професійної педагогічної спрямованості студентів факультетів фізичного виховання була предметом дослідження В. Видріна, М. Карченкової, Б. Шияна та ін.

Висновки. Отже, підсумовуючи короткий аналіз провідних напрямів дослідження педагогічної системи професійної підготовки вчителів фізичного виховання, можемо стверджувати, що формування у студентів у процесі навчання комплексу педагогічних компетентностей є однією з основних вимог підвищення якості професійної підготовки випускників ВНЗ галузі ФКіС. Водночас, узагальнюючи результати найбільш вагомих наукових розвідок, можемо стверджувати, що формування та розвиток професійної компетентності та педагогічної майстерності студентів – майбутніх учителів фізичного виховання має відбуватися не спонтанно, а у процесі ефективного професійно спрямованого навчання психолого-педагогічних дисциплін.

Література:

1. Васянович Г. П. Духовна і фізична культура особистості студента (суперечності буття) // Вибрані твори : у 6-ти т. — Т. 6 : Збірка наукових праць / Г. П. Васянович. — Львів : Сполом, 2010. — С. 363-375.
2. Вільчковський Е. С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання / Е. С. Вільчковський // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні (1992-2002 рр.) : зб. наук. пр. — Харків : ОВС, 2002. — Ч. I. — С. 301-310.
3. Зубанова Н. Ю. Формування професійно-педагогічної спрямованості особистості майбутнього вчителя фізичної культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Н. Ю. Зубанова ; [Волинський державний університет ім. Лесі Українки]. — Луцьк, 1999. — 17 с.
4. Конєєва Е. В. Формирование педагогической позиции специалиста по физической культуре в процессе вузовской подготовки : дисс. ... доктора пед. наук : 13.00.08 ; 13.00.04 / Конєєва Елена Владимировна. — М., 2001. — 357 с.
5. Курдюков Б. Ф. Теория и методология модернизации процесса профессиональной подготовки специалистов физической культуры в системе высшего образования: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.08 / Курдюков Борис Федорович. — Краснодар, 2004. — 303 с.
6. Матвійчук Т. Ф. Формування педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичного виховання у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Матвійчук Тетяна Фартівна. — Вінниця., 2015. — 272 с.

7. Папуча В. М. Формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя фізичного виховання в процесі фахової підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. М. Папуча. — Запоріжжя, 2010. — 20 с.

8. Пфейфер Н. Э. Проблемы профессионально-педагогического потенциала в психолого-педагогической литературе / Н. Э. Пфейфер // Оптимизация педагогической подготовки студентов в ВУЗах физической культуры : сб. науч. статей каф. педагогики СПбГАФК им. П. Ф. Лесгафта / под общ. ред. А. А. Сидорова. — СПб., 1998. — Вып. 3. — С. 23-26.

9. Савченко В. А. Формування професійної майстерності вчителів фізичної культури в системі післядипломної педагогічної освіти [Електронний ресурс] / В. А. Савченко. — Режим доступу : <http://osvita-dnepr.com/index.php/metodichni-rekomendatsiji>.

10. Скляр Е. А. Методика формирования творческого подхода к решению педагогических задач у студентов СПбГАФК / Е. А. Скляр // Психологические основы учебно-воспитательной работы : матер. межвуз. науч. конф. / под ред. А. Н. Николаева. — СПб. : БПА. 1998. — С. 46—47.

11. Шабалина О. Л. Общепедагогическая подготовка учителя физической культуры в системе высшего профессионального образования : дис. ... доктора пед. наук : 13. 00. 08 / Шабалина Ольга Леонидовна. — М., 2003. — 320 с.

УДК 378.011.3-057:378.018.43

Ю.В. Фальштинська, м. Вінниця, Україна / Yu. Falshtynska, Vinnytsia, Ukraine
e-mail: kondratju@ukr.net

ФУНКЦІЇ ВИКЛАДАЧА В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Анотація. В статті висвітлюється проблема ефективної підготовки викладача вищого навчального закладу до організації дистанційного навчання. Визначено причини відсутності належної підготовки викладачів до організації дистанційного навчання. Запропоновані пріоритети при виборі викладача вищого навчального закладу на посаду інструктора дистанційних курсів. Розглянено трансформацію ролі та функцій викладача при переході від традиційної до дистанційної системи освіти. Розкривається сутність поняття «тьютор» та «інструктор» та наведені відмінності між ними. Пояснено вибір застосування власне терміну «інструктор» в значенні «викладач дистанційних курсів» в даній статті. Визначено основні якості та завдання успішного викладача он-лайн курсів. Проаналізовано різні підходи та концепції до визначення якостей успішного викладача в системі дистанційної освіти. Зазначено критерії ефективної організації дистанційних курсів. Запропоновано поглянути на якості та обов'язки викладача дистанційного навчання очима студентів за допомогою опитування останніх. Проаналізовано проблеми, з якими зустрічаються студенти при проходженні дистанційного курсу та запропоновано шляхи їх подолання. Звернено особливу увагу на проблему «ізоляції» студентів в умовах дистанційної освіти. Наведені фактори зацікавленості студентів он-лайн курсами. Виділено ключові елементи, які визначають успішного інструктора он-лайн курсів. Запропоновані поради викладачам в системі дистанційної освіти, щодо створення ефективного он-лайн курсу.

Ключові слова: дистанційна освіта, інструктор, он-лайн курс, взаємодія, студент.

Functions of the teacher in the system of distance education

Annotation. The article deals with the problem of teacher training for distance education. The reasons of lack of proper training for distance education teachers are determined. The priorities while choosing a university teacher for the position of instructor of distance learning courses are suggested. The transformation of the role and functions of the teacher in the transition from traditional to distance education system are viewed. The essence of the concept of «tutor» and «instructor» and the differences between them are given. The choice of using exactly the term «instructor» to define «the teacher of distance courses» in this article is explained. The main objectives and qualities of successful instructor of online courses are determined. Different approaches to the definition of a successful teacher in distance education are analyzed. The criteria of effective distance learning courses are indicated. A look at qualities and duties of distance education teacher through the eyes of students with the help of questionnaire is offered. The problems faced by the students while passing distance course and the ways to overcome them are analyzed. Special attention to the problem of «isolation» of students in distance education is paid. The factors of students' interest to the online courses are determined. The key elements that define a successful instructor of online courses are highlighted. The pieces of advice to distance learning teacher as to creating an effective online course are given.

Key words: distant education, instructor, online course, interaction, student.

Постановка проблеми. Існує міф, що викладати он-лайн легко – потрібно лише перенести традиційне викладання на дистанційний курс. Такі технології як відео-конференції, презентації в PowerPoint, навчальні сайти, значно полегшують роботу викладачів. Але чи буде таке викладання успішним?

Є значна кількість викладачів, які щиро зацікавлені в інтернет-освіті та можливостях, які вона надає. Вони з ентузіазмом досліджують альтернативні шляхи викладання і, ставши професіоналами у своїй справі, заохочують інших. Однак, існує й інша категорія викладачів, які ніколи раніше не зустрічалися з феноменом дистанційної освіти і, з певних причин,